

รายงานเชิงวิชาการ

การอ่านและพิจารณาวรรณคดีเรื่อง ชัตติยพันธกรณี

โดย

นางสาวสุমানัส จำเนียรดำรงการ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕/๘ เลขที่ ๑
นางสาวสิตาพร ม่วงศิริ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕/๘ เลขที่ ๑๕
นางสาวเวธกา ประจักษ์ชัยกุล ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕/๘ เลขที่ ๑๙

เสนอ

อ.พนมศักดิ์ มนูญปรัชญาภรณ์

ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๕๘

โรงเรียนสาธิตนานาชาติ มหาวิทยาลัยมหิดล

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (Project Based Learning)

รายวิชาภาษาไทยและวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕

รายงานเชิงวิชาการ

การอ่านและพิจารณาวรรณคดีเรื่อง ชัตติยพันธกรณี

โดย

นางสาวสุমানัส	จำเนียรดำรงการ	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕/๘	เลขที่ ๑
นางสาวสิตาพร	ม่วงศิริ	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕/๘	เลขที่ ๑๕
นางสาวเวธกา	ประจักษ์ชัยกุล	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕/๘	เลขที่ ๑๙

เสนอ

อ.พนมศักดิ์ มนูญปรัชญาภรณ์

ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๕๘

โรงเรียนสาธิตนานาชาติ มหาวิทยาลัยมหิดล

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (Project Based Learning)

รายวิชาภาษาไทยและวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕

คำนำ

รายงานเล่มนี้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของวิชาภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ เพื่อให้ได้ศึกษาหาความรู้ ในสื่อองชัตติยพันธกรณที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการล่าอาณานิคมของประเทศฝรั่งเศสกับอังกฤษทำให้มีผลกระทบต่อประเทศไทย ผู้จัดทำหวังว่า รายงานเล่มนี้จะเป็นประโยชน์กับผู้อ่าน หรือนักเรียน นักศึกษา ที่กำลังหาข้อมูลเรื่องนี้อยู่ หากมีข้อเสนอแนะหรือข้อผิดพลาดประการใด ผู้จัดทำขอน้อมรับไว้และขออภัยมา ณ ที่นี้ด้วย

ผู้จัดทำ

พฤษภาคม

สารบัญ

เรื่อง	ชัตติยพันธกรณี	หน้า
คำนำ		ก
สารบัญ		ข
การอ่านและพิจารณาเนื้อหาและกลวิธีในวรรณคดี และวรรณกรรม		๑
การอ่านและพิจารณาการใช้ภาษาในวรรณคดีและวรรณกรรม		๔
การอ่านและพิจารณาประโยชน์หรือคุณค่าในวรรณคดีและวรรณกรรม		๘
บรรณานุกรม		๑๐

๑. การอ่านและพิจารณาเนื้อหาและกลวิธีในวรรณคดี และวรรณกรรม

๑.๑ เนื้อเรื่อง

เกี่ยวกับการปฏิวัติอุตสาหกรรมและการเติบโตของลัทธิจักรวรรดินิยมในทวีปยุโรป โดยเฉพาะในประเทศฝรั่งเศสและอังกฤษ ช่วงหลังของคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ ประเทศไทยเองก็เป็นหนึ่งในประเทศที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ดังกล่าว ใน พ.ศ. ๒๔๑๑ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเผชิญกับการคุกคามจากชาติมหาอำนาจของตะวันตก ทั้งสองชาติ ฝรั่งเศสและอังกฤษต่างแข่งกันแสวงหาผลประโยชน์ทางการค้า การเมือง และวัฒนธรรมในประเทศไทย ทั้งนี้ทั้งสองประเทศยังคงมีเป้าหมายหวังจะยึดครองประเทศราชของประเทศไทยอันได้แก่ กัมพูชา ลาว และดินแดนในแหลมมลายูทางตอนเหนือ ต่อมาหลังจากที่ฝรั่งเศสได้กัมพูชาและเวียดนามเป็นอาณานิคมแล้ว ฝรั่งเศสยังคงเร่งสำรวจอาณาเขตของลาวด้วยความพยายามที่จะขยายอาณาเขตออกไปจนถึงฝั่งแม่น้ำโขงอีกด้วย เหตุนี้จึงก่อให้เกิด ร.ศ. ๑๑๒ ความขัดแย้งระหว่างไทยกับฝรั่งเศสเรื่องดินแดนทางด้านหลวงพระบาง โดยตอนต้น มีการกระทบทักกันของกำลังทหารของทั้งสองฝ่าย ภายหลังต่อมา ได้มีการขยายวงกว้างไปถึงคนในบังคับ

ขณะที่สถานการณ์รุนแรงขึ้นเรื่อยๆ ผู้แทนทางการทูตของทั้งสองประเทศได้พยายามเจรจาเพื่อหาทางออกในการแก้ปัญหาแต่ไม่เป็นสำเร็จ เมื่อวันที่ ๑๓ กรกฎาคม ร.ศ. ๑๑๒ กองเรือรบของฝรั่งเศสรุกล้ำเข้ามาประชิดถึงปากแม่น้ำเจ้าพระยา จึงเกิดปะทะต่อสู้กับทหารไทยที่ประจำป้อมพระจุลจอมเกล้าและป้อมผีเสื้อสมุทรที่ปากน้ำ แต่แล้วเรือปืนของฝรั่งเศส ๒ ลำก็สามารถแล่นผ่านเข้ามาจอดที่หน้าสถานทูตฝรั่งเศสได้เป็นผลสำเร็จ ฝรั่งเศสยื่นคำขาดหลายประการ เช่น การเรียกร้องสิทธิเหนือดินแดน และการเรียกร้องค่าปรับจำนวนมาก เมื่อรัฐบาลไทยมอบคำตอบล่าช้า เรือฝรั่งเศสจึงแล่นออกไปปิดอ่าวไทย เพราะการปิดกั้นน่านน้ำของฝรั่งเศส ประกอบกับการขาดการสนับสนุนจากประเทศอังกฤษของไทย ไทยจึงต้องยอมอ่อนข้อให้แก่ฝรั่งเศสแต่โดยดี ภายหลังวิกฤตการณ์ครั้งนี้ สงบและจบลงด้วย การลงนามในสนธิสัญญากรุงเทพฯ เมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม ร.ศ. ๑๑๒ ระหว่างรัฐบาลไทยและฝรั่งเศส จากเหตุการณ์นี้ ไทยเสียสิทธิดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง รวมถึงสิทธิการปกครองคนในบังคับชาวอินโดจีนให้แก่ฝรั่งเศส นอกจากนี้ฝรั่งเศสยังเข้ายึดครองจังหวัดจันทบุรีไว้เป็นประกันและเตรียมแผนในการยึดครองดินแดนอื่นๆของไทยต่อไปอีกด้วย

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงดำเนินวิเทโศบายทางการทูตด้วยความอดทนและนิมนนวล พระองค์ทรงพยายามแสวงหาพันธมิตรจากมหาอำนาจอื่นๆ ไว้เพื่อช่วยเหลือเจรจาและผ่อนปรนให้กับข้อเรียกร้องต่างๆ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างประเทศไทยและฝรั่งเศสได้กินระยะเวลายาวนาน เป็นเวลา ๑๔ ปีจึงสิ้นสุดลง ด้วยความพยายามในครั้งนี้ ประเทศไทยได้ จังหวัดจันทบุรี และตราดกลับคืนมา

๑.๒ โครงเรื่อง

การปฏิวัติอุตสาหกรรมและการเติบโตของลัทธิจักรวรรดินิยมในทวีปยุโรป โดยเฉพาะในประเทศฝรั่งเศสและอังกฤษ ประเทศไทยเองก็เป็นหนึ่งในประเทศที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์การขยายดินแดนของประเทศมหาอำนาจเช่นกัน

ใน พ.ศ. ๒๔๑๑ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเผชิญกับการคุกคามจากชาติมหาอำนาจของตะวันตก ทั้งสองชาติมีเป้าหมาย หวังจะยึดครองประเทศราชของประเทศไทยอันได้แก่ กัมพูชา ลาว และดินแดนในแหลมมลายูทางตอนเหนือ ฝรั่งเศสยังคงสำรวจอาณาเขตของลาวและพยายามที่จะขยายอาณาเขตออกไปจนถึงฝั่งแม่น้ำโขง เหตุนี้จึงก่อให้เกิด ร.ศ. ๑๑๒ ความขัดแย้งระหว่างไทยกับฝรั่งเศสเรื่องดินแดนทางด้านหลวงพระบาง มีการกระทบทั้งกันของกำลังทหารของทั้งสองฝ่าย ภายหลังจาก ได้มีการขยายวงกว้างไปถึงคนในบังคับ ผู้แทนทางการทูตของทั้งสองประเทศได้พยายามเจรจาเพื่อหาทางออกในการแก้ปัญหาแต่ไม่เป็นสำเร็จ เมื่อวันที่ ๑๓ กรกฎาคม ร.ศ. ๑๑๒ กองเรือรบของฝรั่งเศสรุกล้ำเข้ามาประชิดถึงปากแม่น้ำเจ้าพระยา จึงเกิดปะทะต่อสู้กับทหารไทยที่ประจำป้อมพระจุลจอมเกล้าและป้อมผีเสื้อสมุทรที่ปากน้ำเรือปืนของฝรั่งเศส ๒ ลำแล่นผ่านเข้ามาจอดที่หน้าสถานีทูตฝรั่งเศสได้เป็นผลสำเร็จ ฝรั่งเศสยื่นคำขาดหลายประการ เช่น การเรียกร้องสิทธิเหนือดินแดน และการเรียกร้องค่าปรับจำนวนมาก ไทยยอมอ่อนข้อให้แก่ฝรั่งเศสแต่โดยดี

วิกฤตการณ์ครั้งนี้ สงบและจบลงด้วย การลงนามในสนธิสัญญากรุงเทพ เมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม ร.ศ. ๑๑๒ ระหว่างรัฐบาลไทยและฝรั่งเศส ไทยเสียสิทธิดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงรวมถึงสิทธิการปกครองคนในบังคับชาวอินโดจีนให้แก่ฝรั่งเศส ฝรั่งเศสยังเข้ายึดครองจังหวัดจันทบุรีไว้เป็นประกันและเตรียมแผนในการยึดครองดินแดนอื่นๆของไทยต่อไปอีกด้วย

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงดำเนินวิเทโศบายทางการทูตด้วยความอดทนและนึมนวล พระองค์ทรงพยายามแสวงหาพันธมิตรจากมหาอำนาจอื่นๆ ไว้เพื่อช่วยเหลือเจรจาและผ่อนปรนให้กับข้อเรียกร้องต่างๆ

ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างประเทศไทยและฝรั่งเศสได้กินระยะเวลายาวนาน เป็นเวลา ๑๔ ปีจึงสิ้นสุดลง ประเทศไทยได้ จังหวัดจันทบุรี และตราดกลับคืนมา

๑.๓ ตัวละคร

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

๑.๔ ฉากท้องเรื่อง

รัตนโกสินทร์ในวิกฤตการณ์ ร.ศ.๑๑๒

๑.๕ บทเจรจาหรือรำพัน

เจ้บนานนีกหน่วยนิตย

มะนะเรื่องบำรุงกาย

ส่วนจิต บ มีสบาย

ศิระกลุ่มอุราตริง

จากตัวอย่างข้างต้น อธิบายเกี่ยวกับการกลัดกลุ้มพระทัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จนล้มป่วยเนื่องจากสยามประเทศ ภายใต้การปกครองของพระองค์ต้องเผชิญกับการล่าอาณานิคมของชาติมหาอำนาจ

๑.๖ แก่นเรื่อง

- ความเหนื่อยยากและความกลัดกลุ้มพระทัยต่อการรักษาบ้านเมืองให้รอดพ้นจากฝรั่งเศส
- อานุภาพของบทกวีนิพนธ์นั้นยิ่งใหญ่ อาจพลิกผันเหตุร้ายให้กลายเป็นดีได้
- การไม่สร้างความลำบากรำคาญแก่ผู้อื่น โดยเฉพาะผู้ที่ต่ำกว่า
- การยอมรับความเมตตาและความเห็นใจจากผู้อื่น
- ผู้ที่อยู่ในตำแหน่งที่สูงเพียงใด ก็ต้องการกำลังใจจากผู้อื่น
- การเป็นผู้นำที่ทรงคุณธรรม

๒. การอ่านและพิจารณาการใช้ภาษาในวรรณคดีและวรรณกรรม

๒.๑. การสรรคำ

มีการสรรคำโดยการใช้คำภาษาบาลีหรือภาษาสันสกฤต อย่างเป็นแบบแผน

๒.๑.๑. เลือกใช้คำให้เหมาะสมกับเรื่องและฐานะของบุคคลในเรื่อง

เมื่อมีการกล่าวถึง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้แต่งได้ใช้คำราชาศัพท์อย่างเหมาะสมดังต่อไปนี้

ด้วยเดชบุญญา-	ภินิหาระแห่งคำ
สัตย์ข้าจงได้สัม-	ฤทธิตั้งมโนหมาย
ขอจงวราพาธ	บรมนาถเร่งเคลื่อนคลาย
พระจิตพระวรกาย	จงฟ่องพันที่หม่นหมอง
ขอจงสำเร็จรา-	ชะประสงค์ที่ทรงปอง
ปกข้าฝ่าละออง	พระบาทให้สามัคคี

เป็นการเลือกใช้คำให้ถูกต้องตรงตามความหมายที่ต้องการ และเหมาะสมกับทั้งเนื้อเรื่องและฐานะของบุคคลในเรื่อง ในขัตติยพันธกรณี มีการใช้ราชาศัพท์ให้เหมาะสมกับตัวละครซึ่งคือ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เช่น “ขอจงสำเร็จราชประสงค์ที่ทรงปอง...” จะเห็นได้ว่าการใช้คำว่า มโน แทนคำว่า ใจ และอย่างมีการใช้คำอื่นๆเช่น พระจิตพระวรกาย ราชประสงค์ที่ทรงปอง เป็นต้น

๒.๑.๒. เลือกใช้คำโดยคำนึงถึงเสียง

๒.๑.๒.๑. การเล่นคำสัมผัส

มีการใช้ ถ้อยคำให้มีเสียงสัมผัสคล้องจองโดยการสัมผัสมีทั้ง สัมผัสนอกและสัมผัสใน หรือสัมผัสบังคับตามฉันทลักษณ์ของคำประพันธ์ และสัมผัสที่ไม่บังคับ แต่ในขัตติยพันธกรณีนั้นมีสัมผัสในซึ่งเพิ่มความไพเราะยิ่งขึ้น โดยมีทั้ง สัมผัสพยัญชนะ และสัมผัสสระ เช่น “คิดใคร่ลาลาญหัก” “ริกเร้าเหงาใจ”

เจ็บนานหนังกอกผู้	บริรักษ์ ปวงเฮย
คิดใคร่ลาลาญหัก	ปลดเปลื้อง

ความเหน้อยแห่งสุจัก	ปล้นสร้าง
ตุจักสุภเบื่อง	หน้าันปล้นเขม

๒.๑.๒.๒. คำซ้ำ

มีการใช้คำซ้ำคำหรือการใช้เดียวกันในความหมายเดียวกันหลายแห่งในบทประพันธ์หนึ่งบทเพื่อย้ำความหมายให้หนักแน่นยิ่งขึ้น เช่น “ละอย่างละอย่างพาล”

เป็นเด็กมีสุขคล้าย	ดีรฉาน
รู้สุขรู้ทุกข์หาญ	ขลาดด้วย
ละอย่างละอย่างพาล	หย่อนเพราะ เผลอแฮ
คล้ายกับผู้จวนม้วย	ซีปลิ้นสติสุญ

๒.๑.๒.๓. คำที่เล่นเสียงหนักเบา

ในอินทรวีเชียรฉันท มีการใช้คำและภาพพจน์เพื่อสร้างจินตภาพและอารมณ์สะเทือนใจ โดยไม่เคร่งครัดในการใช้คำครุ-ลหุแต่ใช้ตามการออกเสียงหนักเบาตามธรรมชาติของภาษาพูดในภาษาไทย แต่ก็มีกรทอเสียง เน้นเสียงหนัก และผ่อนเสียงเบาที่คำบางคำ

๒.๒. การเรียบเรียงคำ

มีการจัดวางคำที่เลือกสรรแล้วให้ต่อเนื่องตามจังหวะ ตามโครงสร้างภาษา และฉันทลักษณ์ อย่างเหมาะสม ดังนี้

๒.๒.๑. เรียงข้อความที่บรรจุสารสำคัญไว้ท้ายสุด

ในบทพระนิพนธ์มีการนำเสนอเนื้อเรื่องจากจุดเล็กๆ ไปจนถึงเนื้อหาที่มีความสำคัญมากขึ้นตามลำดับ ทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจเนื้อหาได้ง่าย

๑. ผิวพอกำลังเรือ	ก็แล่นรอดไม่ร้าวราน
หากกรรมจะบันดาล	ก็คงล่มทุกลำไป
๒. ชาวเรือก็ย่อมรู้	ฉะนี้อยู่ทุกจิตใจ
แต่ลอยอยู่ตราบไต่	ต้องจำแก้ด้วยแรงระดม

๒.๒.๒. เรียบเรียงประโยคให้เนื้อหาเข้มข้นขึ้นไปตามลำดับจุดขึ้นบันไดจนถึงขั้นสุดท้ายที่สำคัญที่สุด

เป็นเด็กมีสุขคล้าย	ดิรฉาน
รู้สุขรู้ทุกข์หาญ	ฉลาดด้วย
ละอย่างละอย่างพาล	หย่อนเพราะ เผลอแฮ
คล้ายกับผู้จวนม้วย	ชีพสิ้นสติสูญ

๒.๓. การใช้โวหาร

มีการใช้โวหาร เป็นพรรณนาโวหารได้ชัดเจน ทำให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังรู้สึกถึงรสไพเราะของเนื้อ ความ ได้โดยการสร้างภาพที่เด่นชัดและลึกซึ้งจนเกิดจินตภาพคล้ายตาม

๒.๓.๑. อุปมาโวหาร

มีการใช้อุปมาโวหาร เปรียบเทียบว่าสิ่งหนึ่งเหมือนกับสิ่งหนึ่งโดยใช้คำเชื่อมต่างๆ เช่น “คล้ายกับผู้จวนม้วย ชีพสิ้นสติสูญ” ใช้คำเชื่อมว่า “คล้าย” และ “เปรียบตัวเหมือนอย่างม้า ที่เป็นพาหนยาน” ซึ่งมีการใช้ คำว่า “เหมือน”

๒.๓.๒. สัญลักษณ์

ทั้งยังมีการใช้สัญลักษณ์ เพื่อเรียกสิ่งๆหนึ่งแต่ใช้คำอื่นแทน ไม่เรียกตรงๆ ทั้งแทนคำจากการ เปรียบเทียบตีความ คำที่ใช้มักเป็นที่เข้าใจและใช้กันทั่วไป ในขัตติยพันธกรณีนั้น มีการใช้สัญลักษณ์มาแทน ความหมายอยู่หลายครั้ง ได้แก่ “ตะปุดอกใหญ่ตรึง บาทา อยู่เฮย” ในที่นี้ ไม่ได้มีตะปุดู้อยู่จริงๆ แต่เป็นการ บรรยายที่สื่อถึงอุปสรรคและเรื่องที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงกลุ่มพระทัยอยู่ในขณะนั้น นอกจากนี้ ยังมีการใช้สัญลักษณ์ว่า “กะปิตัน” จากบทพระนิพนธ์ที่ว่า “ดุจเหล่าพละนา- ะเหววกะปิตัน” เพื่อ แทน พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงเป็นผู้นำทางให้กับประเทศ ในบทนี้ยังมีการใช้สัญลักษณ์ ที่สอดคล้องกับเรื่องนี้อีกมากมาย ดังต่อไปนี้

ดุจเหล่าพละนา-	ะเหววกะปิตัน
นายท้ายก็ฉงนงัน	ทิศทางก็กลางแคลง
นายกลประจำจักร	จะใช้หนักก็หนักแหนง
จะรอกระแวง	จะไม่ทันธุระการ
อึดอัดทุกหน้าที่	ทุกข์ทวิทุกวันวาร

เหตุห่างบดียาน	อันเคยไว้น้ำใจชน
ถ้าจะว่าบรรดากิจ	ก็ไม่ผิด ฌ นิยม
เรือแล่นทะเลลม	จะเปรียบต่อก็อพกัน
ธรรมตามหาสมุทร	มีคราวหยุดพายุผัน
มีคราวสลาตัน	ตั้งระลอกกระลอกฉาน
ผิวพอกำลังเรือ	ก็แล่นรอดไม่ร้าวราน
หากกรรมจะบันดาล	ก็คงล่มทุกลำไป
ชาวเรือก็ย่อมรู้	ฉะนี้อยู่ทุกจิตใจ
แต่ลอยอยู่ตราบไต่	ต้องจำแก้ด้วยแรงระดม
แก็รอดตลอดฝั่ง	จะรอดทั้งจะชื่นชม
เหลือแก็ก็จำจม	ให้ปรากฏว่าถึงกรรม

จะเห็นได้ว่าการใช้สัญลักษณ์ในการเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่งอยู่มากมายหลายจุดด้วยกัน ทั้งยังสอดคล้องในด้านความหมาย เช่น คำว่า “ชาวเรือ” ใช้เปรียบกับประชาชนชาวไทย คำว่า “นายท้าย” และ “นายกล” ก็สามารถเปรียบได้ดังผู้ที่คอยรับคำสั่งจากพระมหากษัตริย์นั่นเอง

๓. การอ่านและพิจารณาประโยชน์หรือคุณค่าในวรรณคดีและวรรณกรรม

๓.๑ คุณค่าด้านอารมณ์

เมื่อพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 ทรงพระประชวรเนื่องจากความเครียดในการแก้ปัญหาบ้านเมืองยามที่ไทยกำลังจะสูญเสียดินแดนให้กับประเทศฝรั่งเศส พระนิพนธ์ของสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพมีความเป็นห่วงพระเจ้าแผ่นดินอย่างมากเพราะถ้าพระเจ้าอยู่หัวเกิดเป็นอะไรไปก็จะมีใครสามารถช่วยประเทศให้กลับมามีความสุขได้

ทำให้รู้ว่าพระองค์นั้นมีความพยายามที่จะช่วยประเทศแม้กระทั่งถ้าจะเสียสละเลือดเนื้อให้พระเจ้าอยู่หัวเพื่อพ้นจากการประชวร ทำให้เรารู้สึกว่าพระยาดำรงราชานุภาพมีความกตัญญูต่อพระเจ้าแผ่นดิน และมีความเทิดทูลพระเจ้าแผ่นดินอย่างมาก ทำให้เรารู้สึกถึงความรักและความเสียสละของพระองค์

๓.๒ คุณค่าด้านคุณธรรม

คุณธรรมของพระมหากษัตริย์ที่จะต้องปกป้องประเทศ รวมถึงมีความเป็นอยู่ของประชาชนอย่างชอบธรรม พระมหากษัตริย์ทรงเลือกใช้วิธีการที่รอบคอบและปลอดภัยที่สุด เพื่อรักษาไว้ซึ่งชีวิตของประชาชนเพื่อให้เกิดการเสียเลือดเนื้อของคนไทยให้น้อยที่สุด

๓.๓ คุณค่าด้านอื่นๆ

๓.๓.๑.คุณค่าด้านสังคม

๑. สะท้อนความคิด ความเชื่อของคนไทยในอดีตได้เป็นอย่างดี
๒. ปลุก จิตสำนึกให้คนในชาติหวงแหนรักษาผืนแผ่นดินไทยไว้ให้ดำรงอยู่สืบไปและตระหนัก ถึงความเหน็ดเหนื่อยยากของบรรพบุรุษที่ต้องยอมแลกด้วยชีวิตเพื่อรักษาผืนแผ่นดินนี้ไว้

๓.๓.๒.คุณค่าทางวรรณศิลป์

๑. มีการใช้ฉันทลักษณ์ที่หลากหลายเป็นแบบอย่างของการแต่งกลอน
๒. ไพเราะด้วยสัมผัสนอก สัมผัสใน สัมผัสสระและอักษร การเล่นคำซ้ำคำ
๓. มีการใช้ภาพพจน์ต่างๆ ทั้งอุปมา อุปลักษณ์ อพภาษ ฯลฯ
๔. บทนิราศก่อให้เกิดอารมณ์สะเทือนใจอันเป็นความงามเชิงวรรณศิลป์ได้ดี

๕. การปิดเรื่องน่าประทับใจ คือ การตั้งจิตอธิษฐานของกวีผู้แต่เป็นบทที่มีผู้จดจำกันได้มาก

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ ๒๕๕๕. หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทยชั้นมัธยมศึกษาปีที่๖ วรรณคดีวิจักษ์.
พิมพ์ครั้งที่๔. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ สกสค. ลาดพร้าว.